

УДК: 331.101.23

В.І. Павлюк

ДІАЛЕКТИКА УЧАСТІ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ СУЧАСНОГО ГЛОБАЛЬНОГО ПОДІЛУ ПРАЦІ

Розкрито теоретико-методологічні засади та економічна природа формування глобального поділу праці. Аналізуються умови та модель входження України в систему сучасного глобального поділу праці.

Theoretical and methodological principles and economical nature of global division of labor are exposed. The modern conditions and model of Ukraine's entry into the system of modern global division of labor are analyzed.

Ключові слова: поділ праці, ефективність, міжнародний поділ праці, глобалізація, глобальний поділ праці, конкурентоспроможність, інтеграційна стратегія.

Серед основних вимог новітньої економічної ситуації, що склалась у нашій державі з урахуванням як внутрішніх так і зовнішніх умов та чинників розвитку національної економіки, на наш погляд, конче вбачається необхідність аналізу найвірогідніших та найбільш доцільних з точки зору реалізації національних економічних інтересів на найближчу та довготривалу перспективу можливих факторів, шляхів та механізмів входження національних суб'єктів господарювання до світових інтеграційних процесів, забезпечення їх конкурентних переваг через формування нових ринків в системі сучасного глобального поділу праці (ГПП) та вирішення нагальних проблем подальшого економічного та соціального зростання.

Комплексний підхід до аналізу місця поділу праці в системі суспільного виробництва веде до розуміння того, що суспільний поділ праці, як одна з фундаментальних економічних категорій, відноситься до так званих «стикових» категорій, які включають у себе елементи і продуктивних сил, і економічних відносин.

Основними характеристиками складної суті поділу праці як економічної категорії є дві. Перша відображає розвиток продуктивних сил суспільства і знаходить вираз у відособленні сфер виробництва та їх спеціалізації відповідно до якісних змін у засобах виробництва, техніко-технологічних функціях виробників у змісті процесу праці, а також – суспільних потребах. Це техніко-економічна характеристика. Друга ж визначається процесом усупільнення виробництва, поділом господарських функцій виробників, формуванням системи господарських зв'язків та відповідної організації суспільного виробничого процесу і тому пов'язана із розвитком економічних відносин. Це організаційно-економічна характеристика.

Поділ праці є якісною диференціацією трудової діяльності в процесі розвитку суспільства, що приводить до відокремлення та співіснування різних її видів та форм, різноманітність яких залежить від рівня розвитку продуктивних сил, характеру їх використання через організаційно-економічні і соціально-економічні відносини суспільного виробництва. Поділ праці, звідси, є зв'язуючою ланкою між продуктивними силами і економічними виробничими відносинами. Він знаходить свій соціальний вираз у

групі організаційно-економічних відносин, що безпосередньо породжені розвитком продуктивних сил і характеризують організацію суспільної праці, управління спільною діяльністю, розробку стратегії і тактики економічної поведінки суб'єктів поділу праці.

Розуміння змісту цієї категорії має виключне значення в практичній діловій організації зовнішньоекономічних зв'язків будь-якої держави для більш раціонального та ефективного використання її природних (земля та її надра), матеріальних (уречевлений капітал у різних формах), трудових (жива праця), наукових (накопичені знання) та інших ресурсів для зростання економіки та багатства суспільства.

Вищою, синтезованою формою поділу праці є міжнародний поділ праці (МПП), який визначає спеціалізацію виробництва країн відповідно до їхніх природно-кліматичних, історичних та економічних умов, що, в свою чергу, на певному етапі виявляється як процес інтернаціоналізації виробництва і всього господарського життя. МПП опосередковує зв'язок між національним виробництвом та ринком і світовим господарством і реалізується через розвиток міжнародних економічних зв'язків. Він виступає основою розвитку міжнародного обміну діяльністю та її результатами, економічними засадами функціонування світового господарства. Для нього характерні спеціалізація окремих країн на виробництві певних видів продукції, котрими вони обмінюються на світовому ринку, розвиток інтернаціоналізації виробництва та всього господарського життя, що є наслідком зростання загальносвітового характеру продуктивних сил. На цій основі розвиваються процеси економічної інтеграції, які зумовлюють тенденцію до економічної єдності світу, глобалізації економічних явищ і процесів [1].

Глибокі зміни у розвитку МПП, які сталися наприкінці ХХ ст. та які світова економічна система продовжує активно відчувати (сприймати) протягом початку ХХІ ст., були зумовлені новим етапом науково-технічної революції (НТР) та стали фактором подальшого процесу глобалізації економічної системи виробництва.

В основі розвитку сучасного стану економічної глобалізації знаходяться кардинальні зміни у самій філософії та моделях МПП. Сучасна філософія МПП базується на розумінні, що країни все більшою мірою втягуються у міжнародний обмін та виробництво, якщо їх виробники стають інтегральними складовими глобальних або регіональних виробничих систем. Оптимізація використання факторів виробництва відбувається у межах міжнародних кластерів на основі їх складової в різних країнах. Концепція МПП трансформується у концепцію міжнародного поділу та кооперації праці. А складність та масштабність науково-технічних проблем, з якими стикається людство у всіх сферах свого життя, ще більше інтенсифікує процес міжнародного поділу та кооперації праці у сфері науки, об'єктивно включаючи інтенсифікацію коопераційних зв'язків складових науково-технічного потенціалу окремих країн у глобальних та регіональних інноваційних кластерах [2, с. 41].

За таких обставин МПП набуває принципово нових суттєвих ознак та характеристик і трансформується у глобальний поділ праці (ГПП), який на межі другого та третього тисячоліть стає визначальним в теорії і практиці світогосподарських зв'язків та однією з головних мегатенденцій світового господарського поступу. Із трьох основних типів МПП (загальний, частковий та одиничний) в умовах ГПП найбільш притаманні йому та активно розвиваються частковий та, особливо, одиничний поділ праці, який відображає найглибші, найтісніші та найдинамічніші виробничі зв'язки між суб'єктами первинної ланки міжнародних економічних відносин (фірма, підприємство, транснаціональні корпорації) і озна-

чає спеціалізацію на виробництві окремих складових (деталей, вузлів, агрегатів, комплектувальних компонентів) та на стадіях технологічного процесу.

Домінуючою ланкою в системі МПП стає внутрішньогалузева спеціалізація. Характерною рисою МПП в умовах глобалізації (ГПП) є зростання економічної взаємозалежності країн, що проявляється у взаємодоповненні національних господарських комплексів, посиленні їхньої структурної релевантності [3, с. 62].

Поділ праці за таких умов формується не стільки між країнами, скільки між економічними агентами, що використовують вищезазначені типи праці у глобальній структурі мереж і потоків, які у сукупності зачіпають тим чи іншим чином усі без винятку держави світу. Оскільки окремі стадії процесу виробництва розсосереджуються фірмами по різних географічних зонах світової економіки задля отримання вигоди від різниці у виробничих витратах, фірми організують свою діяльність у масштабі так званого глобального вартісного ланцюга, який зумовлює можливість отримання найбільших обсягів доданої вартості розвинутими країнами, створення там надлишкових капіталів та їх експорту в інші країни й регіони світу [3, с. 64].

Створенню ГПП активно сприяли такі чинники як формування постіндустріальних систем транспорту і телезв'язку, активне зростання міграції промислового та фінансового капіталів, розвиток вертикальної інтеграції та подетальної міжнародної спеціалізації в рамках технологічної кооперації, тощо. Характерною особливістю ГПП в цей період стає принципово нова роль та участь у ньому економік переважної більшості колишніх командно-адміністративних країн та країн, що розвиваються.

При цьому, якщо міжнародна (глобальна) політична економія, як складова економічної теорії в цілому, протягом останніх десятиліть уже досить предметно вивчає сутність, особливості та закономірності процесів економічної глобалізації в міжнародних економічних відносинах, то національна економічна наука, на жаль, все ще не приділяє достатньої уваги дослідженню можливостей, реального стану та напрямків входження України до МПП в умовах глобалізації – ГПП.

Проблема дослідження та пошуку конкурентних переваг в процесі інтеграції економіки України до сучасного світового господарства та повноцінної участі в МПП в цілому та ГПП, зокрема, в національній економічній літературі знаходиться ще на початковому етапі дослідження. При цьому об'єктом аналізу, як правило, стають не МПП та/або ГПП як вищі, синтезовані форми поділу праці, а лише різноманітні форми та напрямки зовнішньоекономічних зв'язків України. І це не дивно, оскільки, по-перше, сама міжнародна (глобальна) політична економія як окрема наука сформувалася лише у 70-ті роки ХХ ст., а, по-друге, інтеграція економіки України до світового господарства та входження до ГПП практично тільки-но починає досліджуватися в процесі становлення молодій суверенній держави.

Основоположні теоретико-методологічні засади визначення принципових конкурентних переваг (абсолютних – згідно з теорією А.Сміта [4] та/або відносних – згідно з теорією Д. Рікардо [5]) від участі як держави, так і окремих суб'єктів господарювання в МПП та ГПП залишаються незмінними – кожна окрема країна (чи група країн) досягає найбільшого економічного ефекту при тій комбінації факторів (природних, історичних, техніко-економічних, організаційно-економічних, соціально-економічних, політичних тощо), яка забезпечує максимальне зниження матеріальних, трудових та грошових витрат на виробництво продукції або ж випуск більшої кількості товарів кращої якості при тих

самих витратах. За певних обставин кожен із цих факторів (або кілька факторів) може стати вирішальним в конкурентній боротьбі на ринку товарів та послуг.

Міжнародна спеціалізація і кооперація виступають як організаційними формами прояву ГПП, так і результатом, наслідком такого поділу. Одними з найважливіших критеріїв реалізації економічних інтересів кожної країни – суб'єкта ГПП є при цьому досягнення високої економічної ефективності галузей її національної економіки, мінімізація витрат суспільної праці та забезпечення конкурентоспроможності товарів і послуг національних виробників на світових ринках.

З точки зору інтересів окремої країни головним питанням в теорії ГПП є вибір правильної стратегії конкурентоспроможної участі у світогосподарських зв'язках, в основі якої знаходиться проблема оптимальної структури національної економіки, і перш за все, тієї її частини, що орієнтована на експорт та освоєння нових ринків.

Головною тенденцією сучасного ГПП є прискорена інтернаціоналізація продуктивних сил, яка виступає його матеріальною основою. Завдяки їй виробничі процеси приймають всезростаючий яскраво виражений міжнародний характер, що передбачає стійкі і масштабні господарські зв'язки між суб'єктами поділу праці. Розвиток цієї тенденції веде до посилення, з одного боку, економічної взаємозалежності країн світового співтовариства, незалежно від їх суспільно-економічного устрою, а з іншого – до посилення конкурентної боротьби в надзорському середовищі відтворювального процесу, який набуває загальносвітового характеру в умовах широкомасштабної інтернаціоналізації виробничої і науково-технічної діяльності та подальшої глобалізації поділу праці.

У зв'язку і під впливом зазначеної головної тенденції в ГПП основний акцент в міжнародних економічних відносинах, в спільних зусиллях окремих держав і їх груп активно переноситься в сучасних умовах з торгово-економічних відносин у сферу безпосереднього виробництва (перш за все, науково-технічну та виробничу кооперацію, технологію, інформатику, інфраструктуру, обмін послугами і таке ін.). Процес взаємодії окремих національних господарств в системі ГПП набуває нового якісного змісту, він стає органічною складовою відтворення кожної національної економіки [6, с. 17–19].

Реалізація конкурентних переваг від участі в ГПП забезпечує кожному суб'єкту – учаснику ГПП та кожній окремо взятій країні в процесі обміну і кооперації виробництва отримання позитивної різниці між міжнародною і внутрішньою ціною експортованих товарів та послуг, економію внутрішніх витрат від скорочення національного виробництва внаслідок використання дешевого імпорту, а також доходів від спеціалізації і кооперації безпосередньо виробничого процесу.

Країни, які широко використовують можливості та переваги участі в ГПП, як правило, мають набагато вищі темпи економічного та соціального розвитку – наприклад, у Китаї, Японії, Німеччині, так званих нових індустріальних країнах (Бразилія, Індія, Тайвань, Сінгапур, Південна Корея, тощо). А економіки тих країн, які з різних причин не знайшли свого місця в процесі глобалізації поділу праці, навпаки, мають низькі темпи розвитку або спостерігається навіть згортання виробництва національного валового продукту.

Аналіз участі України в системі сучасного ГПП, на наш погляд, повинен передбачати (містити) вплив та дію як об'єктивних загальноекономічних законів, засад і принципів залучення національної економіки держави та її окремих суб'єктів до процесу ГПП серед основних учасників світогосподарських зв'язків, так і враховувати конкрет-

но — історичні особливості та фактори такої участі, що в цілому допоможе визначити пріоритетні та найбільш ефективні моделі та напрямки входження до міжнародних інтеграційних процесів. Вади в урахуванні основних тенденцій розвитку світової економіки та ГПП обертаються великими економічними збитками, відособленням від магістрального загальносвітового господарського процесу. Своєчасний вияв і аналіз цих тенденцій, їх урахування в реальному економічному житті через вироблення обґрунтованої стратегії і тактики участі в ГПП вбачається як найважливіше завдання економічної науки з політико-економічних проблем світового господарства та нагальна потреба національної економіки кожної окремо взятої країни.

На жаль, сьогодні доводиться констатувати неприємні висновки про те, що внаслідок різноманітних чинників, які в цілому можна звести до двох основних груп — економічних та політичних — Україна протягом двох останніх десятиліть, попри дію всіляких суперечностей і негараздів, пов'язаних з ломкою старої адміністративно-тоталітарної господарської системи та переходом до ринкових умов господарювання, не використала свій унікальний шанс зайняти належне та вагоме місце в системі МПП та ГПП й суттєво підвищити добробут нації через реалізацію своїх історичних, виробничих, географічних, природних, науково-технічних, людських та інших переваг, які вона мала на початку своєї незалежності та з приводу наявності яких переважна більшість населення ще надто довго перебувала в ейфорії.

Проте саме на цьому етапі — в період первісного нагромадження капіталу (протягом останнього десятиріччя ХХ — початку ХХІ століття) — через відсутність чіткої, зрозумілої державної політики, адекватної можливостям та вимогам часу, у т.ч. й щодо найбільш ефективних моделей входження до ГПП, інтереси молоді держави та її народу були віддані на відкуп та слугування олігархічній кримінально-компраторській еліті, що утверджувалась, буржуазії, що народжувалась. Національні економічні інтереси були принесені в жертву політичним інтригам, корупції, дикій «прихватуванні» та безконтрольному розбазарюванню загальнодержавного майна, варварській експлуатації національного багатства, у т.ч. природних ресурсів та корисних копалин. Невипадково в своїй інаугураційній промові 25.02.2010 року тоді щойно обраний Президент України виголосив: «Багато наших проблем виникли через те, що замість того, аби рухатись до постіндустріального суспільства зразка ХХІ століття, ми пішли шляхом первісного накопичення капіталу, тобто до так званого «дикого капіталізму» [10].

Відсутність необхідного системного та цільового державного регулювання процесом входження України до системи ГПП призвела до втрати державою конкурентоспроможності основних національних сукупних факторів виробництва та відтворення — засобів виробництва (через їх фізичний та моральний знос, використання застарілих норм та стандартів, відсутність умов для їх відновлення та модернізації, вкрай обмежені джерела інвестування тощо) та робочої сили (через її витоки за кордон, погіршення структури трудових ресурсів, зниження кваліфікаційного рівня працівників та спеціалістів і т.п.); спроможності їх застосування (входження, адаптації) в сучасній системі ГПП.

Наслідком відсутності в Україні протягом двох десятиліть незалежності виваженої економічної стратегії розвитку, проведення постійних реформ, жодна з яких не була доведена до кінця та не дала позитивних результатів, шарахань у виборі напрямків, форм та методів входження національних суб'єктів ГПП до світових інтеграційних процесів стало те, що за рівнем добробуту громадян наша країна посіла передостаннє

місце серед 40 європейських держав, про що йдеться у звіті Global Wealth 2010 швейцарського банку Credit Suisse. Згідно з даними звіту, середній розмір статку громадянина України становить 2,7 тис. дол. США, що лише на 200 доларів більше, ніж у найбіднішій державі Європи – Молдові [7].

Тривалий час суб'єкти господарювання – потенційні учасники ГПП, у першу чергу підприємства державного сектору національної економіки та власне сама держава, через невизначеність зовнішньополітичного та зовнішньоекономічного курсів, внаслідок реверансів національної владної еліти у той чи інший напрямок розвитку економічного співробітництва (Захід чи Схід) не мали змоги своєчасно та повноцінно реалізувати свій економічний потенціал та інтелектуальні надбання в процесі входження в ГПП у пріоритетних галузях та сферах співробітництва, встановити ділові стосунки з іноземними діловими партнерами, забезпечити освоєння нових ринків виробництва та збуту. За цей період держава та суб'єкти господарювання значною мірою втратили можливості співпраці та реалізації спільних стратегічних проектів з Росією та країнами СНД (історичними та традиційними партнерами ще за часів СРСР) не спромоглися досягти серйозних зрушень у напрямку виробничої кооперації з країнами Східної Європи та Заходу.

За таких обставин повинна значно зрости роль держави та державного регулювання фінансово-економічною, науково-технічною, зовнішньо-економічною та іншими сферами діяльності суб'єктів ГПП, у тому числі їх вплив на формування ринків постачання та збуту продукції, товарів та послуг, вибору напрямків, форм та суб'єктів поділу праці, що, у свою чергу, стає визначальним фактором рівня конкурентоспроможності підприємств та всієї національної економіки у системі ГПП.

Досвід функціонування переважної більшості успішних країн практично протягом всієї економічної історії свідчить про необхідність та доцільність визначення стратегічних пріоритетних галузей національних економік, які повинні забезпечити досить вагому, а в багатьох випадках – визначальну роль підприємств цих галузей в економічному зростанні держав через їх адаптацію та входження тією чи іншою мірою до системи сучасного ГПП. Зокрема, підприємства саме таких галузей та сфер національної економіки повинні мати особливий статус, який би визначався їх місцем, роллю та важливістю у забезпеченні інтересів та економічної безпеки кожної країни та свідчив про необхідність, і, як правило, проявлявся в різноманітних формах законодавчої, кредитно-фінансової, інвестиційної, науково-технічної, податкової, кадрової та іншої державної підтримки.

Що стосується України та її перспектив залучення до системи сучасного ГПП, то *найбільш оптимальною, можливою та доцільною з точки зору реалізації конкретно-історичних, природних, виробничих та інших національних факторів участі в ГПП вважається вибір такої моделі входження до світових інтеграційних процесів, принциповими суттєвими ознаками якої повинні стати наступні:*

1) *якнайшвидший, чітко акцентований вибір пріоритетних галузей та сфер національної економіки, які за певних умов та у найкоротші терміни спроможні скласти конкуренцію іншим суб'єктам світового ринку* (повинен бути здійснений не лише корумпованими чиновниками, а за участю та врахуванням пропозицій і висновків провідних у галузі вчених, фахівців, експертів, у т. ч. зарубіжних, науково-дослідних установ, підприємств, громадськості);

2) *принципово нова роль держави та кардинальне підвищення ефективності державного регулювання процесом входження до ГПП національних суб'єктів* господарювання у визначених пріоритетних сферах та галузях через створення сприятливих нормативно-правових засад для підприємництва та мотивацію їх діяльності з освоєння нових ринків, у першу чергу міжнародних;

3) *розвиток фінансового та банківського секторів національної економіки, спроможних здійснити належну інвестиційно-кредитну підтримку реалізації стратегічних національних проектів та програм у заданих напрямках*, у т.ч. через залучення міжнародних фінансових інститутів, приватного капіталу, інших джерел інвестування та їх фінансово-банківського обслуговування, тощо;

4) *якнайшвидше впровадження у національному виробництві міжнародних стандартів та вимог до якості товарів, продукції та послуг*, їх сприйняття світовим ринком (на перших етапах — через участь у кооперації з провідними та визнаними товаровиробниками, використовуючи їх торгові марки, технології та ноу-хау на договірних засадах);

5) *вибір стратегічних партнерів на міжнародному ринку не за політичними уподобаннями, а за умов отримання очевидних абсолютних та відносних переваг від участі в системі сучасного ГПП*, підвищення конкурентоспроможності товарів та вихід на нові перспективні ринки, тощо.

З точки зору вибору пріоритетних сфер та галузей національної економіки *найбільш сприятливими та перспективними для входження до сучасного ГПП*, на наш погляд, є:

1) *Розвиток агропромислового комплексу* на основі впровадження сучасних досягнень НТР, використання високотехнологічних та наукомістких форм, методів та процесів поєднання основних факторів виробництва, здійснення ефективних організаційно-структурних змін у цій галузі з урахуванням кращого світового досвіду. На фоні світової продовольчої кризи, яка стає однією з найгостріших глобальних проблем людства, з урахуванням належних нашої державі, за де якими оцінками біля 40% світових запасів чорнозему, та сприятливого географічного розташування, в епоху переходу цивілізації на альтернативні джерела використання енергії (біоенергетичні ресурси), уже в найближчі роки Україна може стати (за умов політичної стабільності) однією з найбільш інвестиційно привабливих держав у системі сучасного ГПП в цій сфері, а у стратегічному плані — зайняти провідне місце.

2) Реальний, а не декларативний, як це було в останні десятиліття, *розвиток аерокосмічної галузі та авіабудування*, де наша держава має стійкі та визнані світовою спільнотою традиції та вагомі здобутки. Державна цільова підтримка та контроль за станом справ у цій сфері дозволить Україні не тільки зберегти свої минулі позиції, а й поглибити свою участь у сучасній системі ГПП. Особливо заслуговує на увагу необхідність налагодження більш тісної кооперації з іншими провідними у цій сфері країнами (на жаль, у зв'язку з цим хотілось би навести лише приклад так до цих пір і нереалізованого спільного проекту України та Росії з серійного виробництва та просування на західні ринки літака АН-70, який повинен був уже стати основою європейської транспортної авіації — передбачалось виробництво тільки першої партії у 500 авіалайнерів!).

3) *Не знищення та руйнація, а підтримка та розвиток підприємств оборонно-промислового комплексу (ОПК)*. Спроба аналізу об'єктивних основ, стану та особ-

ливостей участі підприємств ОПК України, зокрема в системі сучасного ГПП, основних шляхів та чинників підвищення їх конкурентоспроможності на світовому ринку озброєнь та військової техніки вже була проведена автором на сторінках даного видання [8].

Саме на підприємствах ОПК, аерокосмічної та авіаційної галузей в провідних розвинутих країнах традиційно зосереджено найбільш потужні виробничий, промисловий, науково-технічний та кадровий потенціали, які, насамперед, відповідають викликам та потребам часу та є самими передовими і конкурентноздатними у порівнянні з іншими суб'єктами господарювання, а товари та готова продукція (послуги) — самими наукомісткими та високотехнологічними, з урахуванням найновітніших досягнень людства та НТР. Не секрет, що найновіші досягнення науки, технологій та виробництва, в першу чергу, використовуються в оборонних цілях, часто носять закритий протягом тривалого часу характер, і лише згодом застосовуються у цивільному виробництві та споживанні на ринку.

Підприємства ОПК України — чи не єдиний сектор національної економіки (попри всілякі негаразди як у державі, так всередині самого ОПК), який спромігся забезпечити свою конкурентоспроможність на зовнішніх ринках, позитивну динаміку валютних надходжень від участі в ГПП протягом усіх років існування молоді української держави на фоні згорання обсягів виробництва та реалізації у більшості національних галузей та секторів економіки.

Так, згідно з даними Стокгольмського міжнародного інституту досліджень проблем миру (SIPRI) виручка від експорту озброєнь та військової техніки нашої держави складала (млн. доларів США): у 1999 році — 446, 2000 — 67, 2001 — 600, 2002 — 575, 2003 — 460, 2004 — 650, 2005 — 680, 2006 — 700, 2007 — 700, 2008 — 800, 2009 — 1500 [9]. У 2010 році, за оцінками експертів, цей показник мав бути орієнтовно десь біля 1 200 млн. дол. США. Довідково: загальний обсяг світового ринку озброєнь у 2010 році, згідно деяких експертних оцінок, оцінювався на рівні понад 70 млрд. дол. США. Тобто, доля України складає приблизно від 1,7 до 2,1 відсотка світового ринку. За цим показником наша країна наблизилась до п'ятірки світових лідерів і, за попередніми даними, зможе потрапити до шістки найбільших виробників та постачальників зброї після США, Росії, Франції, Німеччини та Ізраїлю.

4) *Розвиток національної біотехнологічної промисловості* як однієї з найбільш прогресуючих та стратегічно важливих у глобальному вимірі галузей, яка протягом останніх кількох десятиріч переживає бурхливе піднесення у світі. Саме на науковій роботі у сфері біотехнологій та їх промислове використання існує підвищений попит у сучасному виробництві та відзначається надзвичайно висока інвестиційна активність з боку державних та комерційних структур — учасників ГПП.

Завдяки сучасним біотехнологіям людство в XXI ст. може отримати надзвичайні можливості щодо вирішення нагальних глобальних проблем, пов'язаних з харчуванням зростаючого населення планети, підтримкою здоров'я людини, охорони навколишнього середовища, поповнення джерел енергії та природних ресурсів. Вже розгортається гостра боротьба між новоствореними транснаціональними біотехнологічними компаніями за перспективні ринки та сфери науково-технологічної та комерційної діяльності у поточному столітті.

Для України ця галузь у поєднанні з її агропромисловим напрямком розвитку може створити додаткові переваги перед іншими зарубіжними суб'єктами ГПП. Наша держава має реальну можливість знайти своє місце у світовому біотехнологічному про-

сторі, спираючись на свої природні ресурси, сировинну базу, досить високий рівень фундаментальних та прикладних робіт і досліджень у багатьох напрямках, наявність промислової бази.

Проте сучасний стан біотехнологічної галузі України характеризується наявністю достатнього науково-технологічного потенціалу, але слабо розвинутою інфраструктурою, яка мала б забезпечити швидку розробку та широке впровадження конкурентоспроможних біотехнологій різного призначення на світовому ринку. Одним із напрямків у вирішенні цієї проблеми могло б стати створення Українського біотехнологічного центру, як одного з механізмів реалізації державної політики в галузі біотехнологій, пов'язаних із комерціалізацією результатів науково-дослідних робіт, формування ринку біотехнологічної продукції для різних галузей національної економіки та виходу на зовнішні ринки. Діяльність такого центру була б спрямована на створення та використання прогресивних наукомістких біотехнологій, що базуються на досягненнях національної мікробіології, генетики, генної та клітинної інженерії, молекулярної біології, білкової інженерії, імунобіотехнології, тощо та сприяла б входженню нашої держави та суб'єктів господарювання до ГПП.

Досвід проведення реформ в Україні протягом всієї її новітньої історії свідчить про відсутність в період первісного нагромадження капіталу на руїнах старої системи логіки та послідовності в діях органів державної влади та чиновників, неврахування позиції фахівців та спеціалістів конкретних галузей національної економіки, науковців та громадськості, ігнорування інтересів держави та власного народу задля впровадження корупційних схем розкрадання державного майна та реалізації інтересів кучки олігархів. Можливо, час реформ уже дійсно наступив!? Відповідь всі ми отримаємо у найближчий період. Як і нові результати та показники рівня життя українського народу.

1. Основи економічної теорії: політ економічний аспект: Підручник / Г.Н. Климко та ін. автори; За ред. Г.Н. Климка — 5-те вид., виправлене. — К.: Знання-Прес — 615 с. 2. *Шнірков О.І.* Європейський Союз у глобальному інноваційному просторі: монографія. — К., 2008. 3. *Філіпенко А.С.* Міжнародні економічні відносини: теорія: підруч. для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. — К.: Либідь, 2008. 4. *Смит А.* Исследование о природе и причинах богатства народов. — М., 1962. — С. 330 — 333. 5. *Рикардо Д.* Начала политической экономики и налогового обложения. — Соч. — Т. 1. — М., 1955. — С. 116—118. 6. *Климко Г.Н., Павлюк В.І., Красильчук В.Я., Дідківський М.І.* Проблеми інтеграції України в міжнародний поділ праці // Методично-довідкове видання. — К.: Книговидавничий центр «Посередник», 1994. 7. *Павлюк В.І.* Участь України в глобальному поділі праці у сфері військово-технічного співробітництва: можливості та реалії // Економіка і управління. — К., 2010. — № 4. 8. *Максим Вознюк.* Огонь на продвижение: Украинская «оборонка» станет конкурентоспособной // Известия в Украине. — 11 января 2011. — <http://izvestia.com.ua/ru/article/1235>. 9. http://www.pravda.com.ua/articles/2010/02/25/4809133/view_print/.